



VOCAȚIA DE BIBLIOTECAR

LIBRARIAN'S VOCATION

Varvara GANEA

Abstract: It is an article about the library and book, about the past, present and perspectives of the librarian profession, about the attractiveness of this trade.

Key words: Library, book, librarian, professionalism, history of librarian profession

Biblioteca

Limbajul articulat, scrisul, tiparul și tehnicile informaționale în corelație cu calculatorul electronic sunt patru mari revoluții informaționale, care au consemnat un ciclu de generare, transmitere, recepționare și utilizare a informațiilor. Eficiența informării este evaluată prin indicatori de accesibilitate și de regăsire. *Biblioteca*, este una din instituțiile, care focalizează informația, o prelucrează și o transmite tuturor utilizatorilor. Cineva a asociat Biblioteca cu o *co-loană dreaptă a judecării, unde omul are sens de ființă superioară, asumându-și astfel memoria sigură și durabilă, cu o instituție împărătească, un centru de modelare a spiritului și de moștenire a înțelepciunii*.



Definiție:

Biblioteca – organizație, sau parte a unei organizații, a cărui scop principal este înlesnirea utilizării resurselor informaționale, serviciilor și facilităților prevăzute pentru a satisface necesitățile de informare, de cercetare, educaționale, culturale sau de recreere ale utilizatorilor săi. (*Standard Moldovean SM ISO 2789:2015. Informare și documentare. Statistici internaționale de bibliotecă*. Ch., 2015. p. 6)

Scurt istoric:

Din unele informații, cele mai vechi biblioteci sunt cele din Alexandria (323-326 î. Chr.), Pergam (capitala Mysiei situat în nord-vestul Asiei Mijlocii – sec III), Biblioteca Apostolică Vaticană (sec IV), Biblioteca din Ierusalim (înființată în secolul V) etc.

Primele date despre *bibliotecile publice* apar în documentele franceze din secolul al XII-lea, unde bibliotecile încep să funcționeze în Europa în Evul Mediu ca biblioteci monastice, concomitent cu organizarea mănăstirilor și ca centre de scriere și copiere a manuscriselor. Mai apoi, odată cu înființarea primelor universități apar *bibliotecile universitare aferente* și *bibliotecile princiare*, unde se copiau manuscrisele Antichității. În multe cazuri bibliotecile universitare au fost fondate pornind de la donații personale. De pildă, în sec. XV-lea, Humphrey, ducele de Gloucester, a donat colecția sa Universității din Oxford.

Evoluția termenului de *bibliotecă* este reprezentată astfel: *biblioteca tradițională, biblioteca hibrid, biblioteca electronică, biblioteca digitală și biblioteca virtuală*.



Carte

Baza documentară, în contextul exploziei informaționale sunt toate suporturile de informație. Însă una din cele mai importante a fost și este Măria sa Cartea.

Definiție:

Carte – document tipărit și format prin asamblarea/legarea paginilor (sub formă de codice)... (*Dicționar de biblioteconomie și științe ale informării*. Acad. de Științe a Moldovei [et al.]. Ch., 2014. pp.46)

Document – informație înregistrată sau obiect material care poate fi tratat ca o unitate într-un proces documentar. (*Standard Moldovean SM ISO 2789:2015. Informare și documentare. Statistici internaționale de bibliotecă*. Ch., 2015. p. 17)



Scurt istoric:

1. **Frunze de palmier, oase de pește**, pe teritoriul Rusiei - **coață de mesteacăn**, în Egipt, drept suport de scris era folosită o plantă subacvatică – **Papirusul, tăblițe de lut** - în Asiria, regele Assurbanipal avea în biblioteca sa personală 30 000 de tăblițe de lut.
2. Cartea - **pergament** din piele de vițel sau capră (Denumirea vine de la orașul Pergamon din Asia Mică. În secolul al II-lea î.Hr., la cererea regelui Eumenes al II-lea care voia să nu mai depindă de importurile de papirus din Egipt, a apărut scrierea pe pergament, piele de animal prelucrată”. (explică profesorul roman de istorie Radu Marian).
3. **Hârtia** sau pasta de hârtie este invenția chinezilor în sec II. Primele materialele de bază au fost cânepa, țesătura și bumbacul, toate fiind amestecate cu apă, transformate într-o pastă care era întinsă pe foaie. În Europa hârtia a ajuns abia în anii 1100.
4. **Manuscrisele**, la elaborarea cărora participau câteva persoane – unul scria textul, altul desena, al 3-lea făcea coperta.

Prima carte publicată în serie de către părintele tiparului Gutenberg a fost Biblia în 1456. Cartea sfântă a fost tipărită în 48 de exemplare, sub forma a două volume care aveau 1282 de pagini. Munca de imprimare a Bibliei la mașina inventată de Gutenberg a durat mai bine de doi ani.



5. În era Internetului, lângă cartea de hârtie și-a făcut loc cartea în format electronic. Se pare însă că, ideea unui aparat similar exista încă din anii 1900. Un prim e-reader a apărut într-o revistă de știință din anul 1935, sub denumirea de “cititorul de cărți al viitorului”. Desenul arată un bărbat într-un fotoliu citind o carte pe un ecran de sticlă, imaginea fiind mărită cu ajutorul unui proiector. Cititorul întorcea paginile cărții din telecomandă. Pima carte electronică din lume a fost Declarația de Independență a Statelor Unite, digitizată de un anume Michael S. Hart în 1971. Primele titluri din domeniul beletristicii care au fost lansate în format electronic au fost Jurassic Park al lui Michael Chrichton și Virtual Light al lui William Gibson. Prima generație de e-reader-uri a fost lansată oficial în America în anul 2007.

Bibliotecarul - factorul uman, elementul strategic de care depinde reușita unei Biblioteci și reprezintă factorul important în procesul de organizare și transmitere a

informației, devenită în lumea contemporană un produs de valoare.

Bibliotecarul devine un om-inițiativă dacă urmează cu încredere îndemnul lui Brâncuși: *Trebuie să încerci neconținut să urci foarte sus, dacă vrei să poți să vezi foarte departe... Și merită să încerci să faci totul.*

Pentru un bibliotecar inteligent un spațiu de bibliotecă este o simfonie bibliotecară, unde toate suporturile de informație cântă, auzindu-se o simfonie *allegro moderato* pe care acest bibliotecar trebuie să o înțeleagă cu sufletul, cu inima fiind în armonie cu frumosul.

Definiție:

Bibliotecar – (1) Persoană cu o pregătire profesională în domeniul biblioteconomiei; (2) Persoana responsabilă de organizarea colecțiilor în bibliotecă... (*Dicționar de biblioteconomie și științe ale informării*. Acad. de Științe a Moldovei [et al.]. Ch., 2014.p.68).

Conform Clasificatorului ocupațiilor din Republica Moldova (nr 22 din 03.03.2014) Grupa de bază 2622 – *Bibliotecarii și specialiștii în alte servicii de informare se ocupă cu colectarea, selectarea, dezvoltarea, organizarea și întreținerea colecțiilor bibliotecilor și a altor depozite de informații, organizează și controlează alte servicii ale bibliotecilor și furnizează informații utilizatorilor.*

Din toate timpurile calitățile principale ale bibliotecarului au fost și sunt: **matunitate, echilibru, cunoaștere, perseverență, cultură, informație, pregătire, răbdare, spirit de prudență, amabilitate, simț analitic, spirit critic, creativitate, capacitate de sinteză, curiozitate intelectuală** etc.

Scurt istoric:

Înainte de a vorbi de bibliotecari în accepțiunea de astăzi, trebuie să îi amintim pe cei care au scris și au asigurat continuitatea scrierilor prin copieri succesive, cei ce le-au transpus în litera tiparului, cei ce au adunat, salvând de la pieire, manuscrise și cărți vechi de valoare inestimabilă, în *armare* și biblioteci, cei ce le-au pus în rândulă gândind reguli, sisteme de ordonare și regăsire a informației. Ei au fost minți luminate ale Orientului și Occidentului antic, medieval și modern : **teologi, călugări, învățați, filosofi, istorici, filologi și, nu în ultimul rând, oameni de stat, regi și împărați luminați.**

Atunci, acești oameni aveau în primul rând menirea să adune și să alcătuiască colecții rare de cărți. În acest scop ei trebuiau să fie înzestrați cu o cultură specială și cu o memorie deosebită. Bibliotecarul renaștist era bibliotecarul iubitor de cărți, chiar *maniac* al cărților și erudit. Se spune că Antonio Magliabecchi, bibliotecarul familiei Medici, avea în memorie cataloagele tuturor bibliotecilor din Florența.

Sunt cunoscute câteva etape principale în evoluția meseriei de bibliotecar:

- bibliotecarii înaintea apariției meseriei (Evul Mediu – Secolul al –XVIII-lea), persoanele care organizau și conservau documentele
- apariția meseriei de bibliotecar în cadru legal, reglementar
- evoluția ei ulterioară (Secolul al- XIX -lea– prezent)

În lumea asiro-babiloniană, egipteană, romană și greacă cel care ducea mai departe cuvântul scris, până la apariția tiparului se numea **scrib**. Scribul-copist medieval și atelierul său de lucru-scriptoriul erau simboluri grafice, motive decorative frecvente în arta miniaturilor din manuscrisele și cărțile creștine ale secolelor XI-XV.

În Evul mediu, copiii universităților timpurii (copiști-librari-bibliotecari), se mai numeau **scriptuarius, armarius, librarius**. Ei erau tratați ca membri ai profesiei universitare, căreia îi aduceau servicii. Profilul moral al bibliotecarului medieval era definit



ca fiind *bibliotecarul cu dragoste de cărți și frică de dumnezeu*. Cei de la mănăstiri erau numiți **custos librorum**.

În sec XX Bibliotecarul devine documentarist având misiunea de a organiza și administra fondurile documentare și de a asigura accesul la acestea.

Secolul XXI aduce o bulversare a modelelor tradiționale de informare și documentare obligând instituțiile bibliotecare să se adapteze permanent la provocările unei societăți în continuă schimbare, unde informația are un rol determinant.

Miza majoră a schimbărilor, în primul rând, se pune pe potențialul uman și abia după aceea pe mijloacele tehnice și financiare. Astăzi, bibliotecarul modern este cunoscut ca:

- ~ cel mai important intermediar între utilizator și informație
- ~ un mare competent în formarea utilizatorului
- ~ un amplu cunoscător și partener în procesul formării profesionale continue, dezvoltând mereu șirul de abilități de comunicare, înțelegere a necesităților de informare și documentare ale utilizatorilor.
- ~ cunoscător al colecțiilor și echipamentelor de bibliotecă

Bibliotecarii analizează și evaluează domeniile de activitate informațional-bibliotecară în dependență de necesitățile domeniului tutelat: - elaborează sinteze, rapoarte, informații, efectuează diverse sondaje, cercetări, investigații privind asigurarea informațional-documentară a domeniului, elaborează informații statistice.

Bibliotecarul contemporan este asociat cu o persoană neliniștită, curioasă, muncitoare. Tot el, bibliotecarul de azi, este cel care se zbate între colecții departe de a fi satisfăcătoare, în sedii avariate, desconsiderat de autorități și foarte prost cotate.

Deseori, pentru noi, bibliotecarii, întrebarea *ce profesie aveți...* este o provocare. Sau că suntem invidiați, sau că în mintea interlocutorilor răspunsul - *sunt bibliotecar* îi uimește gândindu-se la bibliotecarul stereotip. Cu zeci de ani în urmă, bibliotecarul stereotip era o femeie între două vârste, ce se îmbracă auster, severă, necomunicativă, lipsită de simțul umorului și care îndeplinea trei atribuții principale: aranja cărțile în raft, le ștampila și atenționa cititorii să păstreze liniștea. Probabil acest stereotip mai persistă pentru că:

- în profesia de bibliotecar predomină femeile (cel puțin, în Republica Moldova)
- biblioteca este un mediu în care funcționează reguli stricte, ale căror rațiuni rămân de cele mai multe ori oculte pentru utilizatori, obligați să accepte existența unor intermediari în calea accesului la cunoaștere a căror utilitate nu o percep dincolo de operațiile de manipulare a documentelor.
- preocupat să atragă atenția asupra lucrurilor care nu trebuie făcute într-o bibliotecă sau care trebuie făcute într-un anumit mod (bibliotecarul apare ca un personaj care acționează într-un spațiu al interdicției)
- operațiile și procesele desfășurate „în spatele scenei”, care implică un efort intelectual ridicat și asigură buna funcționare a instituției, nefiind vizibile pentru utilizatori, contribuie foarte puțin la crearea imaginii.

Sau, se mai aud voci, că bibliotecarul modern în secolul XXI va fi așezat într-un muzeu alături de scrib, călugărul benedictin, alături de Gutenberg, de tipografii umaniști, de marii bibliografi ai secolelor XVIII-XIX, alături de gânditorii lumii cărții și că locul lui îl va ocupa un robot, o sumă de circuite electronice, în spatele căruia va sta infobibliotecarul.

Profesorul Mircea Regneală consideră că bibliotecarii contemporani, numiți specialiști în informare, vor servi ca ghizi pentru depistarea resurselor. Ei trebuie să aibă un rol mai activ în educație și învățământ, fiind singurii calificați să instruiască oamenii cum să selecteze sursele, cum să aibă acces la ele și cum să le exploateze. Rolul lor va fi important în extinderea și utilizarea publicațiilor electronice, are țelurilor de informare, a



bazelor de date locale, în crearea unor fișiere proprii pentru utilizatori, în implementarea unor noi tipuri de servicii de informare, iar legătura permanentă cu utilizatorii cărora să le ofere date în legătură cu noile surse de informare va fi obligatorie.

Iată de ce bibliotecarii azi trebuie să renunțe la ideile preconcepute, concepând compartimentele bibliotecii prin prisma noilor performanțe tehnologice și să se perfecționeze sistematic pentru a acumula experiență necesară

Posibilitățile de dezvoltare a carierei în cadrul profesiei sunt:

- de a obține o mai bună performanță la locul de muncă și pentru a putea avansa profesional prin înscrierea la cursuri de perfecționare;
- formarea individual (autoperfecționarea);
- schimburi de experiență (conferințe, simpozioane, dezbateri, sesiuni de comunicări, etc.);
- implicarea activă în activitatea asociațiilor profesionale;
- continuarea studiilor pentru o specializare mai profundă (master, doctorat).

Una din definițiile Asociației Bibliotecilor Americane spune: *Pentru a avea o cultură informațională o persoană trebuie să **conștientizeze** necesitatea informației, să poată localiza, evalua și utiliza eficient informația.* Verbul principal în această definiție este *a conștientiza*. Evident, în era informațională, când creierului uman îi este impus să prelucrez mii de megabaiți cu informație inutilă, anume *conștientizarea* calității și necesității informației ar fi prerogativa unui om cult, în general, și a unui bibliotecar în particular. Anume bibliotecarul, inteligent și onest, îndeplinește funcția de arbitraj, menit să rezolve litigiul dintre *intelectul uman și spațiul informațional*.

Savantul Arcadii Socolov, profesor la Universitatea Umanitară din Sanct Petersburg, menționează că *păturile sociale bibliotecare se împart în două categorii: bibliotecari **intelenți** (realizatori creativi) și **semiintelenți** (realizatori de rutină).* Pentru a deveni un bibliotecar inteligent este necesar să faci studii profunde să-ți îndeplinești conștiința funcția. Totodată, un specialist de forță trebuie: *să citească mult, să posede limba literară, să fie altruist, adică să înțeleagă real importanța profesiei sale în instruirea și culturalizarea comunității, să fie tolerant (în special cu utilizatorii.)* etc.

Competențele bibliotecarilor se împart în:

- ~ *social-comunicative* (sociabili cu colegii și nu numai);
- ~ *social-psihologice* (arta de a convinge, de a explica și a motiva unele schimbări (de ex. – din societate);
- ~ *social-economice* (de a trage foloase din datele economice pentru a îmbunătăți activitatea unei instituții bibliotecare);
- ~ *social-juridice* (priceperea de a aplica cunoștințe juridice în rezolvarea problemelor).

Pe lângă profesionalism, bibliotecarul este înzestrat cu presimțire, intuiție și perspicacitate, are o psihologie care se numește „cunoștință vie”. Creativitatea lui nu este una simplă. Ea este unicat și are un caracter iluzoriu.

Lumea științei cărților este un paradox: această știință este deja bine cunoscută sau este o oglindă unde bibliotecarul se vede pe sine, oglinda care îl descoperă și îl demască. Iată de ce una din problemele primordiale ale acestei științe este **cercetarea** ce reprezintă logica și stilul gândirii. În recomandările ALA (2009) privind *Competențele de bază în Biblioteconomie* printre cunoștințele de specialitate pe care trebuie să le posede un bibliotecar este indicată *Cercetarea* (capitolul 6). Astfel activitatea de cercetare devine un instrument esențial de evaluare a problemelor și de descoperire a celor mai eficiente modalități de activitate pe bază de studiu teoretic și metodologic.

În deontologia unui bibliotecar este totul principal începând de la salut, arta conversației, mod de a zâmbi. Se spune că *o mustră acră și chinuită e ca și o aroganță*



gratuită, care, desigur, respinge totul în jur. Cartea de vizită este ecusonul, dacă ținem la principiul după care informația sporește valoarea. Discuțiile la telefon să se poarte corect cu toată lumea. Ordinea și curățenia, ambianța și condițiile de microclimat din bibliotecă sunt percepute și drept o grijă pentru clienți.

Compartimentul **Bibliotecarul și profesia** din **Codul deontologic al bibliotecarului din Republica Moldova** (2014) stabilește următoarele:

- actualizează permanent cunoștințele și deprinderile de specialitate, acceptând principiul dezvoltării profesionale continue, participând în programe de formare și perfecționare, la reuniuni profesionale, activități științifice și culturale de profil organizate de biblioteci și alte organizații;
- contribuie prin comportamentul său la augmentarea vizibilității publice și științifice, a imaginii favorabile profesiei și rolului de perspectivă a acesteia;
- evită satisfacerea intereselor personale sau obținerea de profituri personale pe seama utilizatorilor, bibliotecii, colegilor.

Munca bibliotecarului modern este o zilnică valorificare a cunoștințelor, este o muncă mintală, asemanătoare cu cea de șah, matematică sau detectiv.

În anul 2010 în Republica Moldova s-a implementat un nou model de servicii: Biblioteca 2.0, unde utilizatorul beneficia on-line de serviciile bibliotecilor. Pentru implementarea acestui model de servicii, Bibliotecarul 2.0 avea nevoie de abilități speciale pentru crearea noilor produse și servicii necesare utili:

- Cunoașterea oportunităților TIC
- Utilizarea rețelelor sociale pentru a promova, crea conținuturi și pentru a satisface necesitățile informaționale ale utilizatorilor
- Prezent peste tot în comunitate și îi vede pe toți actorii sociali ca potențiali utilizatori
- Merge el primul la utilizator și nu așteaptă, până utilizatorul va călca pragul bibliotecii
- Ajunge la utilizator prin orice metodă folosită în comunicare și promovare–telefon, e-mail, pagina Web, rețele sociale, panouri informative, mass-media, etc..



Ulterior Bibliotecarul 2.0 a evoluat în Bibliotecaru 3.0, 4.0, unde are nevoie de o **gândire**, care poate elabora, promova, convinge, acționa, **dezvoltare profesională, apartenență comunitară** în servirea informațional-bibliotecară a utilizatorului, **apartenență de breaslă** (sa-si onoreze cum se cuvine profesia spre a o pastra în randul marilor profesii intelectuale, apoi sa înțeleaga bine fenomenul globalizarii în domeniul lor, acceptând și exploatând cu profesionalism tehnologia moderna, și, în sfarsit, să știe să lupte cu autoritățile pentru a li se acorda locul cuvenit...)

Organizația nonguvernamentală, benevolă, care promovează, susține, apreciază și încurajează bibliotecarul este *Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova*. Constituită în anul 1991, în prezent întrunește peste 1700 membri individuali și colecțivi. Concursul național „Cel mai bun bibliotecar al anului...”, inițiat de către ABRM în anul 1993, avea ca scop *stimularea si valorificarea potentialului creativ al bibliotecarului moldovean, amplificarea imaginii profesiei in comunitate, societate, promovarea experientelor reprezentative, stimularea dezvoltarii carierei profesionale*. De obicei, acest eveniment-concurs este organizat în contextul *Zilei Internaționale a Cărții* si a *Drepturilor de Autor*. Participanții sunt *angajați ai institutiilor cu profil informational-biblioteconomic, independent de subordonarea administrativa (fiecare pretendent detinand statutul de membru al ABRM)*.

Conform Codului educației și a Strategiei de dezvoltare “Educația – 2020”, instituțiile bibliotecare din învățământ trebuie să pună în aplicare prevederile acestuia:



- să constituie unul dintre exemplele cele mai active de înnoire și renovare constantă a spațiilor și serviciilor, pentru a configura, în fiecare moment, modele care să se adapteze nevoilor și cerințelor utilizatorilor (elevi, studenți, cadre didactice)

- să folosească variatele și tot mai numeroasele formate și dispozitive oferite de tehnologii în scopul creării și al consumului de conținuturi și activități, în care tehnologiile moderne să aibă o prezență notabilă.



În mediul profesional se discută despre factorii ce fac profesia de bibliotecar atractivă, despre **perspectivele profesiei, solicitarea pe piața muncii, mediul de muncă, orele rezonabile de activitate, nivelul de satisfacție de pe urma activității prestate, etc. Bibliotecarii moderni construiesc noi tipuri de bibliotecă bazate** mai degrabă pe expertiză tehnică decât pe facilități fizice. Este timpul schimbării, timpul modernizării profesiei. Bibliotecarul sec. 21 trebuie să țină pasul noului și să se integreze repede, ca element indispensabil, în societatea informației.

Dezvoltarea managementului de comunicare, un sprijin adecvat pentru formarea și dezvoltarea profesională, motivarea tinerei generații de bibliotecari, inițierea colaborărilor și parteneriatelor internaționale etc. sunt probleme primordiale care cer rezolvare urgentă.

Referințe bibliografice:

1. *Codul deontologic al bibliotecarului din Republica Moldova* [on-line] [citat la 12 febr. 2017]. Disponibil: http://abrm.md/?page_id=1234.
2. Codul educației al Republicii Moldova. din 24.10.2014. În *Monitorul Oficial*, nr. 319-324 art nr.: 634. p. 148.
3. *Standard Moldovean SM ISO 2789:2015. Informare și documentare. Statistici internaționale de bibliotecă* : Aprobare prin hotărârea INS nr.470 din 26.01.2015. înlocuiește SM ISO 2789:2014. Ch. : Inst. Naț. de Standardizare (INS), 2015. 69 p.
4. BONTESCU, Lia. *Biblioteca și Bibliotecarul – reprere istorice* [on-line] [citat la 11 febr. 2017]. Disponibil: http://www.academia.edu/9199820/Biblioteca_si_Bibliotecarul_reprere_istorice.
5. CORAVU, Robert. *Scurt istoric al evoluției bibliotecii universitare* [on-line]. Disponibil: eprints.rclis.org/15951/1/Robert%20Coravu-Scurt%20istoric%20al%20evoluției%20universitare.pdf.
6. CORGHENCI, Ludmila. Bibliotecarul 2.0 (3.0, 4.0, 5.0). În *Buletinul ABRM*. 2010, nr.1, p. 12.
7. CORNEANU, Ovidiu. *De la meseria de bibliotecar la cea de specialist în științele informării* [on-line] [citat la 11 febr. 2017]. Disponibil: <http://ccdmures.ro/cmsmadesimple/uploads/file/rev8sp/lbrom3.pdf>.
8. *Dicționar de biblioteconomie și științe ale informării*. Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Studii Enciclopedice, Bibl. Șt. Centr."Andrei Lupan". Ch., 2014. 535 p. ISBN 978-9975-4094-8-3.
9. REGNEALĂ, Mircea. *Rolul bibliotecarului în societatea contemporană* [on-line] [citat la 11 febr. 2017]. <http://www.lisr.ro/8-regneala.pdf>
10. АВРАЕВА, Ю. Б. Профессиональная компетентность – показатель развития библиотечных кадров. В: *Библиография*,. 2008, nr 6, pp. 20-25.
11. КУРГИНА, Н. Стереотипы профессии : плюсы и минусы. В: *Мир библиографии*. 2010, nr 3, pp. 19-24.
12. СОКОЛОВ, А. В. Понятие профессиональной интеллигентности. В: *Мир библиографии*. 2008, nr 1, pp. 6-12.